

SAKSBEHANDLER
Lars Erik Eibak Bru
Jostein Gundersen

VÅR REF.
21/05558-16

DERES REF.

VÅR DATO
17.03.2023

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Forslag om fredning av Isfjord radio, Kapp Linné, Svalbard, jf. svalbardmiljøloven § 39 fjerde ledd

Figur 1: Det sentrale stasjonsområdet på Isfjord radio. Foto: Maria Lytomt, Riksantikvaren 2021.

Vi viser til tidligere utsendt melding om oppstart av fredning av Isfjord radio, datert 7. juni 2022. På grunnlag av dette foreslår Riksantikvaren å frede Isfjord radio på Kapp Linné på Svalbard.

Vi ber om at eventuelle merknader til forslaget sendes Riksantikvaren innen 5. mai 2023.

Forslag til vedtak om fredning

Med hjemmel i lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) av 15. juni 2001 nr. 79 § 39 fjerde ledd foreslår Riksantikvaren fredning av Isfjord radio, gnr. 16/ bnr. 1/ fnr. 1, og deler av gnr. 1/ bnr. 1, på Kapp Linné på Svalbard.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å sikre og bevare Isfjord radio som et helhetlig anlegg for kommunikasjon-, navigasjon- og værvarslingstjenester på Svalbard, fra etableringen av det første sjømerket i 1912 til stasjonen ble helt automatisert og fjernstyrt i 1999.

Fredningen skal bevare et anlegg som har vært et knutepunkt for kommunikasjon mellom Svalbard og resten av verden, og et sentralt støttepunkt for navigasjon til havs og i lufta i store deler av Arktis.

Formålet med fredningen er videre å bevare bygninger, anlegg, installasjoner og annen infrastruktur som har gjort det mulig å ha en bemannet stasjon i Arktis gjennom hele året.

Formålet med fredningen er også å bevare enkelte kulturhistoriske og teknologisk interessante interiører.

Fredningen skal bidra til å:

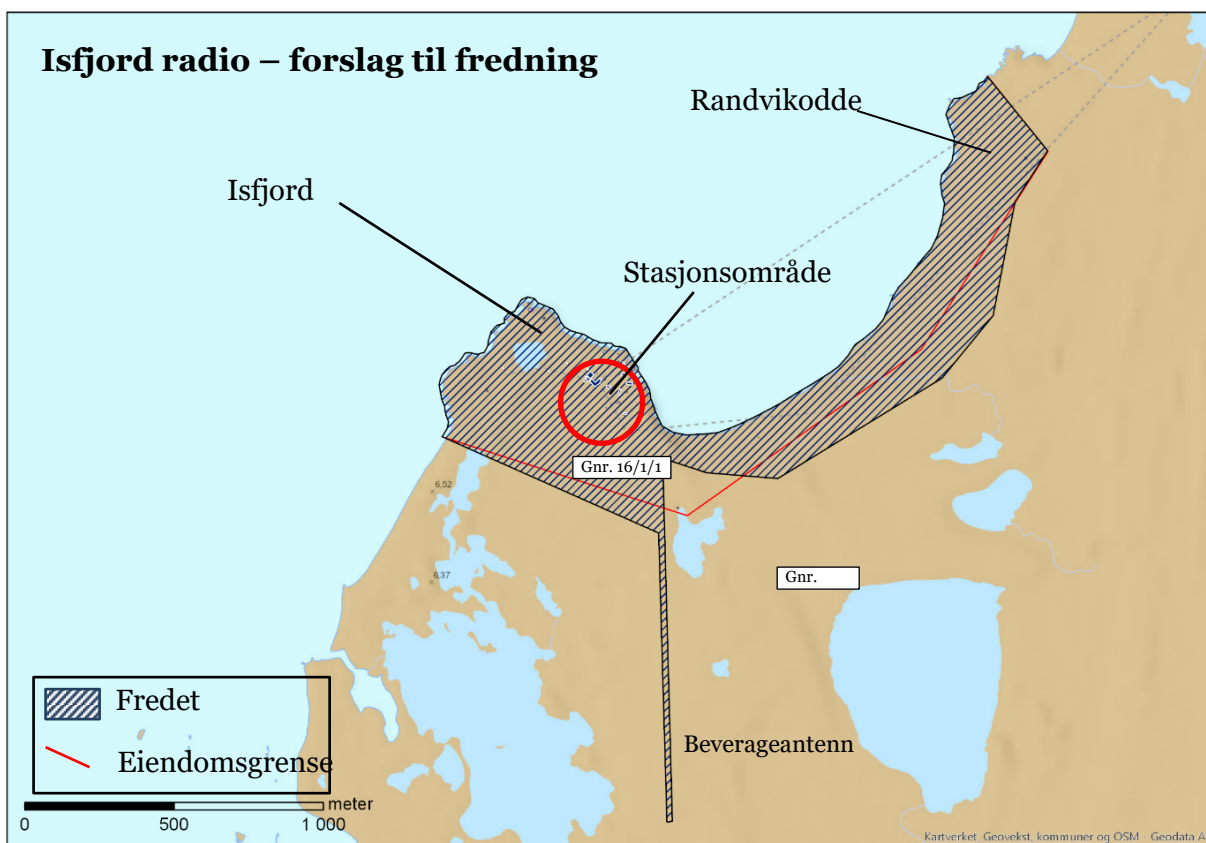
- sikre at kulturhistoriske, bygningshistoriske og arkitektoniske verdier bevares
- sikre tekniske kulturminner som kilde til kunnskap om kommunikasjons- og navigasjonsteknologi og -historie i Arktis
- sikre at den innbyrdes funksjonelle sammenhengen mellom bygninger, og sammenhengen mellom bygninger og tekniske installasjoner og infrastrukturen ved anlegget, bevares

Fredningen skal ikke være til hinder for næringsvirksomhet og ny bruk av eksisterende bygg og anlegg.

Omfanget av fredningen

Fredningen etter svalbardmiljøloven § 39 fjerde ledd omfatter Isfjord radio som avmerket på kart nedenfor, med uteområder, opplistede bygninger, anlegg og teknisk infrastruktur.

Bygninger, anlegg og teknisk infrastruktur er nærmere omtalt i vedlagt fredningsdokumentasjon.

Figur 2: Isfjord radio. Fredet område

Figur 3: Det sentrale stasjonsområdet på Isfjord radio med bygninger og sentrale tekniske anlegg omfattet av fredningen. Rørgater, trasé for skinnegang, trestolper og fundamenter er kartfestet i dokumentasjonsvedlegg.

Fredningen omfatter følgende bygninger:

- Hovedstasjonen, kulturminne-id 93240-13 (eksteriør og noe interiør)
- Gammelstasjonen, kulturminne-id 93240-14 (eksteriør)
- Polarbrakkka, kulturminne-id 93240-15 (eksteriør)
- Båthuset, kulturminne-id 93240-16 (eksteriør)
- Naustet, kulturminne-id 93240-17 (eksteriør)
- Sondebrakkka, kulturminne-id 93240-18 (eksteriør)
- Telenorhytta, kulturminne-id 93240-20 (eksteriør og noe interiør)
- Hytta på Randvikodden, kulturminne-id 93240-28 (eksteriør)
- Polarbrakkka, kulturminne-id 93240-15 (eksteriør)
- Tre antennehus vest for stasjonsområdet, kulturminne-id 93240-88,89,90 (eksteriør)

Fredningen omfatter følgende tekniske anlegg:

- Fyrlykt, kulturminne-id 93240-1, uten innvendig teknisk utstyr, solceller og lanterne
- Dieseltank med rørgate, kulturminne-id 93240-29,30
- Parabolantenne (Ø=13 m), kulturminne-id 93240-31
- Antennetårn NV for Hovedstasjonen, kulturminne-id 93240-87, uten teknisk utstyr og antenner
- Værstasjon, kulturminne-id 93240-78
- Rørgate over terreng fra Hovedstasjon til Sondebrakkka, kulturminne-id 93240-92

Fredningen omfatter også:

- Oppbygd trasé for skinnegang mellom Hovedstasjonen og kaiområdet, inkludert kulvert
- Skinnegang fra Båthuset til kaiområdet
- Alle trestolper i lednings- og antennetraséer, og rester av slike
- Alle jordfaste antenne- og bardunfundamenter, og rester av slike
- Alle jordfaste rester etter seismiske målestasjoner/ -instrumenter
- Utearealer som avmerket på kart

I fredningen av bygningene inngår hovedkonstruksjon inkludert innvendig bæring, utvendige fasader, materialbruk og overflater, samt bygningsdetaljer som vinduer, utvendige dører og porter (med noen unntak), piper og ildsteder.

I interiørfredningen (Hovedstasjonen og Telenorhytta) inngår rominndelinger, original materialbruk og overflatebehandling, samt fast inventar (skap, innvendige dører, listverk, vinduslemmer o.l.), samt konstruksjon for elektrisk skjerming av rom (Faradays bur - konstruksjon), i vegger, tak, gulv, dører og vinduer, inkludert løse vinduslemmer.

Rom som inngår i interiørfredningen, er avmerket med blått i plantegningene nedenfor:

Figur 4: Plantegning Hovedstasjon, 1 etasje. Rom omfattet av interiørfredningen er markert med blått. Rød pil markerer nord.

Figur 5: Plantegning Hovedstasjonen, boligdel. Til venstre: kjeller. Til høyre: 2. etasje. Rom omfattet av interiørfredningen er markert med blått. Rød pil markerer nord.

(Plantegning av Telenorhytta mangler på tidspunkt for forslag om fredning)

I fredningen av parabolantenne og antennenårn inngår også konstruksjon for tilkobling til Hovedstasjonen, men ikke elektriske ledninger/ signalkabler.

Innenfor fredningsområdet er det en rekke kulturminner fra Isfjord radios eldste historie (før 1946). Disse er automatisk fredet i medhold av svalbardmiljøloven § 39 første ledd.

Fredningen omfatter ikke:

- Nedgravde rør, ledninger og kabler innenfor det fredete området
- Kaianlegg, brygger og kran (med unntak av automatisk fredete elementer)
- Hundegården
- Glassfiberbrakke vest for stasjonsområdet
- Tilbygg for septiktank på Polarbrakka
- Bislav på Båthuset
- Brannstiger og lignende sikkerhetsutstyr
- Badstue
- Sittegrupper og bålplasser
- Utvendige plattinger og trapper fra 1999 eller senere

- Andre drivstofftanker enn hovedtank for diesel
- Andre fagverksmaster enn antennenårnet NV for hovedstasjonen
- Rester av observasjonsbu ved fyret

Bestemmelser

Fredningsbestemmelsene gjelder det fredete anlegget slik dette er beskrevet i fredningsomfanget, se ovenfor. I tillegg til fredningsbestemmelsene under, gjelder svalbardmiljølovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner.

- a) Isfjord radio skal behandles og forvaltes på en slik måte at de kulturhistoriske verdiene anlegget representerer blir ivaretatt.
- b) Det er ikke tillatt å rive, skade, fjerne eller flytte bygninger, tekniske anlegg og utstyr, konstruksjoner, strukturer eller andre elementer som er omfattet av fredningen.
- c) Det er ikke tillatt å etablere noen form for ny permanent bebyggelse eller konstruksjoner, med unntak av konstruksjoner knyttet til kommunikasjons- eller navigasjonsteknologi.
- d) Uten dispensasjon er det ikke tillatt å bygge om, endre, forandre eller skifte ut bygningselementer, materialer, farger eller overflater som er omfattet av fredningen, med unntak av tiltak omfattet av punkt h) eller i).
- e) Uten dispensasjon er det ikke tillatt å foreta inngrep i grunnen i det fredete området, med unntak av tiltak omfattet av punkt j).
- f) Det kan gis dispensasjon for tilbakeføring av kulturminnene til opprinnelig eller tidligere utseende eller utforming. Forutsetningen er at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag eller med utgangspunkt i historiske spor.
- g) Det kan gis dispensasjon for energieffektiviseringstiltak, tiltak for å redusere klimagassutslipp eller tiltak for å fjerne forurensing og miljøskadelige stoffer.
- h) Vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon.
- i) Utbedring, fornying eller fjerning av ledninger og kabler i fredet antenne og antennenårn kan gjennomføres uten dispensasjon.
- j) Utbedring, fornying eller fjerning av nedgravde rør, ledninger og kabler kan gjennomføres uten dispensasjon.
- k) Sikring og skifte av vinduer og dører etter isbjørnskade, med tilsvarende vinduer og dører, kan gjennomføres uten dispensasjon.
- l) Det kan monteres solceller på tak til boligdel av Hovedstasjonen, Polarbrakka og Båthuset i tråd med Sysselmasteren på Svalbard sitt vedtak av 6. juli 2022, med endring i vedtak 29. november 2022.

Dispensasjon fra fredningen

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse i forkant av alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold eller ordinær skjøtsel, eller som ikke er særskilt nevnt ovenfor, jf. svalbardmiljøloven § 44 fjerde ledd. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold eller ordinær skjøtsel, eller om tiltaket er omfattet av punktene ovenfor, skal Sysselmasteren på Svalbard kontaktes.

Riksantikvaren kan i særlig tilfelle gi dispensasjon, eventuelt på visse vilkår, fra vedtaket om fredning og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller det fredete området. Søknad om dispensasjon skal sendes Sysselmesteren på Svalbard. Sysselmesteren på Svalbard vil gi sin anbefaling til søknaden og oversende den til Riksantikvaren for avgjørelse, jf. svalbardmiljøloven § 44 fjerde ledd.

Tiltak som kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen

Vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen. Med vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel menes rutinemessig arbeid på bygninger og tekniske installasjoner for å opprettholde kulturminnenes tilstand og/eller tekniske funksjon, for eksempel overflatebehandling og reparasjon av bygningselementer i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk, herunder bytte av deler i fredet fagverksmast/antennetårn.

I tillegg til vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan følgende tiltak gjennomføres uten dispensasjon:

- Fjerning av olje-/ drivstofftanker som ikke er spesifisert i fredningsomfanget
- Utbedring, fornying eller fjerning av tekniske måleinstrumenter og antenner som ikke er spesifisert i fredningsomfanget
- Utbedring, fornying eller fjerning av utvendige skilt eller lys som ikke er spesifisert i fredningsomfanget
- Etablering av midlertidige, reversible og mobile konstruksjoner og installasjoner knyttet til bruk av Isfjord radio som reiselivsdestinasjon, som sittegrupper, bålpanner, badstue, badestamp o.l.

Begrunnelse for forslag om fredning

Svalbards kulturminner skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet og som et ledd i en helhetlig miljøforvaltning. Isfjord radio har nasjonal verdi som kulturminne.

Fra den første radiostasjonen på Kapp Linné ble etablert i 1933 til stasjonen ble automatisert og fjernstyrt fra Longyearbyen i 1999, har Isfjord radio vært et knutepunkt for kommunikasjon mellom Svalbard og resten av verden, og et sentralt støttepunkt for værvarsling og navigasjon til havs og i lufta i store deler av Arktis, selv om stasjonen ligger isolert fra bosetningene på Svalbard.

Isfjord radio har vært en sentral institusjon i nasjonal og internasjonal sammenheng for radio-, tele- og satellittkommunikasjon, og på slutten av 1950-tallet var Isfjord radio en forutsetning for interkontinentale ruteflyvninger over Nordpolen. Kulturmiljøet på Isfjord radio utgjør en helhet som vi ikke har tilsvarende av på fastlandet.

Kulturmiljøet på Isfjord radio er særegent og godt ivaretatt gjennom aktiv og kontinuerlig bruk fra 1933 til i dag, selv om de enkelte objektene ikke framstår som autentiske fra da de ble oppført. I takt med teknologisk utvikling innen kommunikasjon og navigasjon er Isfjord radio

utvidet og modernisert. De ulike utviklingstrinnene er synlige blant annet gjennom bygninger og tekniske installasjoner som forteller om nye og spesialiserte funksjoner over tid. I tillegg har stasjonen vært bygget med tanke på fysisk isolasjon fra resten av svalbardssamfunnet i lange perioder, med egen energiforsyning, overnattingskapasitet, verksteder, lager og andre fasiliteter som har vært nødvendig for å drifte en helårs bemannet radiostasjon i Arktis.

Isfjord radio har stor opplevelsverdi som en isolert teknisk kommunikasjonsstasjon i Arktis, hvor den historiske utviklingen og ulike funksjoner er lesbar og forståelig.

I dag er Isfjord radio både en fjernstyrt kommunikasjons- og navigasjonsstasjon, og en reiselivsdestinasjon med hotelldrift. Både den tekniske funksjonen og videre reiselivsvirksomhet er forenlig med fredning. Fredningen vil bevare kunnskapen og opplevelsen av de kulturhistoriske verdiene og historien til Isfjord radio, samtidig som kulturmiljøet møter ny bruk og nye næringsveier.

Beskrivelse av kulturminnet

Isfjord radio på Kapp Linné ligger ytterst i Isfjorden på Svalbard, om lag 5 mil vest-sørvest for Longyearbyen, og 13 kilometer vest for Barentsburg.

Kulturmiljøet på Isfjord radio består i dag av en rekke bygninger og tekniske installasjoner. Dagens bygningsmasse har sin historie tilbake til 1946 (Gammelstasjonen, fyret og deler av både Polarbrakkka og Sondebrakkka), med viktige tilføyelser på 1950-tallet (ny hovedstasjon, utvidelse av både Polarbrakkka og Sondebrakkka, dieseltank, naust og hundegård) og siste del av 1970-tallet (utvidelse av hovedstasjonen, nytt båthus og Telenorhytta). I tillegg domineres kulturmiljøet av et stort antall antenner og master av ulike typer som forteller om stedets posisjon som navigasjons- og kommunikasjonsknutepunkt i nesten 90 år.

Fra Isfjord radios eldste historie er det få umiddelbart synlige spor igjen, men det finnes rester etter enkelte bygninger og andre konstruksjoner fra før andre verdenskrig, blant annet stolpefundamentene fra den første radiostasjonen som lå på samme sted som den nye ble bygget etter krigen (dagens Gammelstasjon). I tillegg er restene etter det aller første sjømerket, en båke som ble etablert i 1912, bevart rett ved Isfjord fyr. Selve fyret er også bygget på fundamentene etter det opprinnelige fyret på samme sted. Alle spor etter virksomhet før 1946 er automatisk fredet, jf. svalbardmiljøloven § 39 første ledd.

Bygningene på Isfjord radio representerer flere markante utbyggingstrinn som alle har vært styrt av nye behov og funksjoner særlig knyttet til kommunikasjonsteknologi:

- Fra gjenoppbygging etter krigen er fyrlykta, dagens Gammelstasjon, og den eldste delen av Polarbrakkka og Sondebrakkka, bevart
- I 1956-57 ble det bygget ny hovedstasjon for å betjene blant annet radiokontakt med polare flygninger og funksjoner knyttet til det første internasjonale geofysiske året. Det ble også bygget nytt naust, og den store dieseltanken ble satt opp. I den samme perioden ble også både Polarbrakkka og Sondebrakkka utvidet.
- Ved overgang til satellitteknologi på slutten av 1970-tallet blir den tekniske delen av hovedstasjonen utvidet til dobbelt areal. Samtidig bygges det nok et båthus, og Telenorbrakkka blir bygget for monitorering av satellittantennene.

For å unngå forstyrrelser mellom sending/mottak av signaler er enkelte funksjoner på Isfjord radio plassert utenfor det sentrale stasjonsområdet. På Randvikodden, nesten 2 km fra stasjonen er en mottakerhytte og fundamenter etter flere tidligere antenner. Rett sørover fra stasjonen går en kilometerlang trasé med stolper/master for mottakerantenne til NRK-signaler.

Fra 1999 har de tekniske funksjonene ved Isfjord radio vært fjernstyrt, og stasjonen har ikke hatt fast stedlig teknisk personale. Parallelt med stadig mer fjernstyring begynte en forsiktig tilrettelegging av Isfjord radio for turistvirksomhet, og flere av bygningene ble etter hvert bygget om eller pusset opp med dette formålet.

Isfjord radio er i dag både en reiselivsdestinasjon og en teknisk fjernstyrt stasjon for kommunikasjon og navigasjon. Store Norske kjøpte Isfjord radio av Telenor Svalbard i 2006, og er i dag eier av stasjonen. Basecamp Explorer har åpent hotell på Isfjord Radio fra februar til oktober. Telenor Svalbard leier den tekniske delen av stasjonen, og drifter både eget og andres utstyr.

Tilstand

Det er ikke gjennomført en detaljert tilstandsregistrering av bygningsmassen, men eiendommen er under profesjonell forvaltning og oppsyn av eier, Store Norske Næringsbygg AS. Riksantikvaren vurderer at overordnet tilstand er god.

Eiendomsforhold

Stasjonsområdet på Isfjord radio, gnr. 16/ bnr. 1/ fnr. 1 eies av Store Norske Næringsbygg AS. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet er eier av gnr. 16/ bnr. 1, hvor enkelte av de fredete objektene, stolper og fundamenter befinner seg. Store Norske Næringsbygg er eier av alle bygninger og tekniske installasjoner som foreslås fredet, med noen unntak:

- Telenor Svalbard eier antenntårn/ -mast og tre små antennehus vest for stasjonsområdet (rødt, blått, grønt)
- Kystverket eier Isfjord fyr
- Marlink AS eier 13 meters parabolantenne

Riksantikvarens myndighet

Riksantikvaren har myndigheten til å fatte fredningsvedtak etter svalbardmiljøloven § 39 fjerde ledd. Riksantikvaren kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningen, ev. på visse vilkår, for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller det fredete området, jf. svalbardmiljøloven § 44 fjerde ledd.

Kapp Linné fuglereservat

Deler av det fredete området overlapper med Kapp Linné fuglereservat som ble opprettet ved kongelig resolusjon 1. juni 1973. Innenfor fuglereservatet er det blant annet ferdselsforbud i perioden 15. mai til 15. august.

Det er vurdert at fredningen ikke vil ha negative virkninger for fuglereservatet eller dyrelivet.

Praktisk informasjon

Ansvar for vedlikehold

Eier eller bruker har ansvar for vedlikehold av de fredete kulturminnene. Det påligger ikke vedlikeholdsansvar for trestolper i lednings- og antennenetraséer, jordfaste antenne- og bardunfundamenter eller rester etter seismiske målestasjoner.

Økonomiske tilskudd

Det er anledning til å søke Svalbard miljøvernfond og Riksantikvaren om tilskudd til sikring, istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av fredete kulturminner. Informasjon om tilskudd fra Svalbard miljøvernfond finnes på [fondets nettsider](#), eller innhentes ved å kontakte Sysselmesteren på Svalbard. Mer informasjon om tilskudd fra Riksantikvaren finnes på [Riksantikvarens nettsider](#).

Bakgrunnen for fredningssaken

I Telenors verneplan *Historiske linjer – Verneplan for Telenors bygninger og installasjoner* (1998) er 13 meters parabolantenna på Isfjord radio valgt ut som en av seks bevaringsverdige master og antenner i hele landet.

I Sysselmesteren på Svalbard sin *Kulturminneplan for Svalbard 2013-2023* påpekes det at det er behov for en strategi for vern av kulturminner som er yngre enn 1945 på Svalbard. I planen er Isfjord radio identifisert som ett av flere slike kulturminner med verneverdi.

I forbindelse med planer for ny energiløsning for Isfjord radio besluttet Sysselmesteren på Svalbard at det var behov for en helhetlig dokumentasjon og verneevaluering av Isfjord radio. Svalbard museum gjennomførte en arkeologisk dokumentasjon av automatisk fredete kulturminner (eldre enn 1946), og Forsvarsbygg ble engasjert til å dokumentere bygningene i stasjonsområdet. Med bakgrunn i registreringene og verneevalueringene i Forsvarsbyggs rapport, henvendte Sysselmesteren seg i brev til Riksantikvaren 29. september 2021 med et ønske om fredning av Isfjord radio.

Sakshistorikk

Kontakt med eier i fredningssaken

Store Norske har vært orientert om Sysselmesteren på Svalbard sin vurdering av Isfjord radio som verneverdig gjennom dialog og tilbakemeldinger til planene om ny energiløsning i 2020/2021. I oktober 2021 deltok Store Norske på en felles befaringsreise til Isfjord radio sammen med Riksantikvaren og Sysselmesteren. Store Norske har også vært kopimottaker av kommunikasjon om saken mellom Sysselmesteren og Riksantikvaren, både før og etter formell melding om oppstart.

Melding om oppstart av fredningssak

I brev til Sysselmesteren på Svalbard 26. november 2021 skrev Riksantikvaren at Isfjord radio har nasjonal verdi som representant for telekommunikasjonens utvikling i Norge og på Svalbard spesielt. Riksantikvaren ga Sysselmesteren aksept for å melde oppstart av fredningssak for

Isfjord radio, jf. svalbardmiljøloven § 39 fjerde og femte ledd. Riksantikvaren påpekte samtidig at det var viktig å se eiers ønske om nye energiløsninger og oppstarten av fredningssaken i sammenheng, og at dette ønsket kunne påvirke både innhold og fremdrift i fredningssaken.

Fra mars 2022 overtok Riksantikvaren fredningssaken på grunn av manglende kapasitet hos Sysselmesteren på Svalbard.

I brev 7. juni 2022 fikk Store Norske, Telenor Svalbard, Basecamp Explorer, Nærings- og fiskeridepartementet, Avinor, Kystverket, Meteorologisk institutt, Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet og Sysselmesteren melding om oppstart av fredningssak for Isfjord radio. Melding om oppstart ble samtidig kunngjort i Svalbardposten og på Riksantikvaren og Sysselmesteren sine nettsider.

Det ble gitt en frist til 28. juni til å komme med merknader.

I forbindelse med melding om oppstart ble Store Norske, Nærings- og fiskeridepartementet, Kystverket, Avinor, Telenor Svalbard, Meteorologisk institutt, Sysselmesteren på Svalbard og Basecamp Explorer invitert til et digitalt informasjons- og dialogmøte om saken. Med unntak av Avinor deltok samtlige inviterte i møtet 23. juni 2022.

I tilbakemelding fra Store Norske ble Riksantikvaren gjort oppmerksom på at det er selskapet Marlink som eier 13 meters satellittantennen. Melding om oppstart ble derfor også sendt til Marlink AS 23. august 2022 med utvidet frist til å komme med merknader.

Merknader med Riksantikvarens kommentarer

Det kom inn i alt fire merknader til melding om oppstart av fredningssak. Merknadene er her kort gjengitt med Riksantikvarens kommentarer:

Merknader fra Store Norske:

Store Norske har i sitt eierskap lagt stor vekt på å tilrettelegge for en langsiktig bevaring og utvikling av en unik eiendom med stor verdi for Svalbard og Norge, samt å sikre at de historiske perspektivene i et slikt anlegg blir bevart.

Store Norske peker på at eiendommens plassering har noen utfordringer mht logistikk og energi. Isfjord radio er en «off-grid-eiendom», med egen energi- og vannproduksjon. Store Norske har planer for omfattende utvikling og endring av dagens løsninger for energi- og vannproduksjon og skriver at det er viktig at et fredningsvedtak ikke hindrer dette.

Store Norske peker også på at det kan være behov for energiøkonomisering av bygningene, og ser behov for å kunne gjøre innvendige eller utvendige tiltak på gulv, vegger og tak for å imøtekomme dette.

Store Norske er opptatt av stabilitet og forutsigbarhet for turistnæringen på Isfjord radio. Basecamp Explorer har ønske om utvidelse av dagens hundegård, bedring av boforholdene for de ansatte og etablering av en isbjørnsikker terrasse/veranda på Hovedstasjonens kjøkken/garasjedel. Skisser for disse tiltakene er vedlagt Store Norske sin uttalelse. Store

Norske skriver at utvidelsen av loft og evt. veranda kan være i konflikt med etablering av solcelleanlegg, og har ikke tatt stilling til en evt. brukskonflikt på det nåværende tidspunkt.

Store Norske påpeker videre behov for god og sikker kailøsning med kran for båt og varehåndtering. Videre understrekes Telenor behov for å kunne utbedre og fornye tekniske anlegg ved stasjonen kontinuerlig – også på kort varsel.

Kommentar til Store Norske sine merknader:

Store Norske har både i skriftlig tilbakemelding og annen dialog fremhevet viktigheten av at en fredning av Isfjord radio ikke hindrer eller vanskeliggjør videre drift under det grønne skiftet, både som teknisk stasjon og turistdestinasjon. Det foreligger omfattende planer for nye og fremtidsrettede energiløsninger og energieffektivisering av bygningsmasse og aktiviteter på Isfjord radio. Fredning av Isfjord radio ble aktualisert nettopp gjennom arbeidet med ny energiløsning for anlegget.

Riksantikvaren har lagt til grunn at fredningen må være forenelig med nye og renere energiløsninger og videre bruk av anlegget som turistdestinasjon. Undervegs og parallelt med fredningsprosessen er det gitt tillatelse til etablering av en bakkemontert solcellepark innenfor det opprinnelig foreslåtte fredningsområdet sørøst for stasjonen. Riksantikvaren har justert grensen for det fredete området slik at solcelleparken blir liggende utenfor det fredete området. Det er også gitt tillatelse til montering av solceller på taket av flere av bygningene som foreslås fredet.

Når det gjelder Store Norske sitt ønske om etablering av vindturbiner ved Isfjord radio, har Sysselmasteren kommet til at miljøkonsekvensene av tiltaket på omsøkt plassering er for omfattende til at det kan gis tillatelse til dette. I vurderingen er det særlig hensynet til fuglelivet som har ligget til grunn. Når det gjelder kulturminneverdiene på Isfjord radio er ikke vindturbiner i nærområdet vurdert å være uforenelig med fredningen.

Riksantikvaren mener for øvrig at fredningsomfanget tar godt hensyn til Store Norske sine ønsker om nye og mer bærekraftige løsninger for energi- og vannproduksjon, inkludert nye aggregatløsninger og løsninger for energilagring og gjenbruk av vanntanker i kjeller. Forslaget om interiørfredning er svært begrenset og bør ikke være til hinder for Store Norske sine ønsker i denne sammenheng.

I Riksantikvarens *klimastrategi for kulturmiljøforvaltningen 2021-2030* er ett av målene at energiytelsen i eksisterende bygninger forbedres, slik at klimagassutslipp reduseres og kulturhistoriske verdier ivaretas. Riksantikvaren skal være pådriver for energieffektivisering av bygninger samtidig som kulturhistoriske verdier ivaretas. Føringerne i strategien ligger til grunn for utarbeidelse av fredningsforslaget, og Riksantikvaren har samme mål som Store Norske uttrykker i sine merknader: Vi ønsker gode løsninger for både å ivareta historien og samtidig forbedre bygningenes energibehov.

Fortsatt bruk og utvikling av Isfjord radio som turistdestinasjon er viktig for Store Norske og dagens leietaker. Fredningsforslaget ivaretar dette hensynet blant annet ved at interiørfredningen er svært begrenset, og den skal ikke være til hinder for opprusting av fasiliteter knyttet til sanitære forhold, kjøkken eller overnatting.

Ønsket om å utnytte loftet/ 3. etasje i dagens boligdel kan være utfordrende dersom det også medfører endringer i fasader. Innvendig er ikke det aktuelle arealet omfattet av interiørfredning.

Ønsket om en isbjørnsikker takterrasse på kjøkken/garasjedelen av hovedstasjonen vil være utfordrende. En slik konstruksjon vil i vesentlig grad kunne endre bygningen og ha en uheldig virkning på det samlede kulturmiljøet. Dersom en takterrasse utformes på en måte som tar hensyn til bygningens særpreg og utforming, og ikke medfører vesentlige inngrep, kan Riksantikvaren gi dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for tiltaket.

Når det gjelder andre forhold i merknader fra Store Norske så har Riksantikvaren valgt å utelate Hundegården og kran og kaianlegg fra fredningsforslaget (med unntak av elementer som er automatisk fredet fordi de er fra før 1946).

Merknader fra Kystverket:

Kystverket informerer om at de har én navigasjonsinstallasjon innenfor det foreslåtte fredningsområdet. Kystverket skriver at installasjonen er fra før 1946, og derfor automatisk fredete. Kystverket går ut fra at fredningen av Isfjord Radio ikke vil endre forvaltningsregimet for installasjonen.

Kommentar til Kystverkets merknader:

Den gjeldende installasjonen er fyrlykta på Isfjord Radio. Fundamentet til dagens fyrlykt stammer fra den opprinnelige fyrlykta på stedet som ble satt opp i 1933. Denne ble ødelagt under andre verdenskrig, og dagens fyrlykt ble først satt opp etter krigen. Selve fyrlykta er med andre ord ikke automatisk fredet, selv om fundamentet er det. Fredningen vil endre den formelle juridiske vernestatusen til fyrlykta. For å sikre at fyrlykta kan moderniseres er det bare selve konstruksjonen og eksteriøret som foreslås fredet. Tekniske installasjoner og løsninger, inkludert lyskilde og energitilførsel, foreslås ikke fredet.

Merknader fra Marlink AS:

Marlink viser til at de formelt eier en parabolantenne som har vært brukt til satellittkommunikasjon på Isfjord radio. Antennen har ikke vært i bruk siden tidlig 2000-tall. Antennen er omfattet av Telenors landsverneplan, og var tidligere eid av Telenor Satellite Services. Helt siden fisjonen fra Telenor har Marlink hatt en avtale med Telenor Svalbard om årlig tilsyn og vedlikehold av antennen, men kun av sikkerhetsmessige og estetiske hensyn.

Marlink har ikke lenger noen virksomhet på Svalbard, og ønsker å overføre eierskapet av antennen til en ikke-kommersiell aktør siden den ikke er operativ og ikke i driftsmessig stand. Marlink anser det som viktig at antennen blir bevart på en god måte, men er usikre på om en kommersiell internasjonal aktør som Marlink er den rette til å ha dette ansvaret.

Marlink skriver at fredningen ikke vil ha noen følger for Marlinks virksomhet. Likevel støtter Marlink prinsippene i svalbardmiljøloven at kulturminnene skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet, og at bygninger, objekter og installasjoner bør forvaltes og eies av aktører som har interesse av de kulturhistoriske verdiene i anlegget eller har interesser i drift av anlegget.

Kommentar til Marlinks merknader:

Riksantikvaren tar Marlinks merknad til etterretning.

Merknader fra Visit Svalbard:

Visit Svalbard støtter Riksantikvarens forutsetningen om at fredningen ikke skal være til hinder for fortsatt turistvirksomhet og drift av tekniske funksjoner. Følgene av en eventuell fredning må ikke gå på bekostning av videre utvikling av Isfjord radio som turistopplevelse og attraksjon, og det må heller ikke legges begrensninger for dagens bruk av bygningene og området.

Fredningsbestemmelsene må ikke bli for strenge, men være romslige nok og ikke til hinder for fornuftig utvikling og bruk av anlegget. Visit Svalbard ber om at fredningsforslaget gjenspeiler en balansegang mellom vern, drift og utvikling.

Kommentar til Visit Svalbard sine merknader:

Riksantikvaren mener forslaget til fredning ivaretar hensynet til Isfjord radio som reiselivsdestinasjon på en god måte. Mulighet for fortsatt turistvirksomhet, og videreutvikling av denne, har ligget til grunn ved utarbeidelsen av fredningsforslaget.

Annen kontakt med eier og interessenter

Underveis i arbeidet med forslaget til fredning har det vært kontakt med eier og andre interessenter ved flere anledninger, både over telefon og e-post. Både eier, Store Norske, og leietaker Telenor Svalbard, har påpekt at Isfjord radios beliggenhet og mangel på nærliggende infrastruktur gjør det svært utfordrende å planlegge vedlikehold og reparasjoner av teknisk utstyr. Det er derfor nødvendig av å kunne vedlikeholde, oppgradere og skifte ut teknisk utstyr fortløpende når behovene og mulighetene tilsier det, uten å måtte søke dispensasjon. Begge har uttrykt ønske om tydelige og klare fredningsbestemmelser, og unntak, for å sikre dette.

Riksantikvaren mener at det foreliggende forslaget til fredning tar hensyn til de spesielle forholdene ved å ha en teknisk stasjon i kontinuerlig drift langt fra nærmeste bosetning på Svalbard.

Høring

Riksantikvaren har utformet et fredningsforslag, som sendes på offentlig ettersyn og til høring til berørte parter. Samtidig blir det kunngjort i Teknisk Ukeblad og Svalbardposten og er lagt ut til offentlig ettersyn i hos Sysselmeisteren på Svalbard.

Høringsuttalelsene vil bli vurdert og kommentert i den videre saksprosessen. Det er Riksantikvaren som fatter vedtak om fredning. Fredningsvedtaket kan påklages.

Frist for uttalelse er 5. mai 2023

Uttalelse til fredningsforslaget sendes digitalt til postmottak@ra.no , med saksreferanse: Isfjord radio, ref. 21/05558

Evt spørsmål kan stilles til saksbehandler Jostein Gundersen, jog@ra.no, tlf 997 474 84.

Vennlig hilsen

Turid Kolstadløkken
avdelingsdirektør

Sigrid Solheim Murud
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: Dokumentasjonsvedlegg

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Avinor AS		Postboks 150	2061 GARDERMOEN
BASECAMP EXPLORER SPITSBERGEN		P.O.Box 316	9171 LONGYEARBYEN
Isfjord Radios Venner		Ørnesalleen 2 A	3120 NØTTERØY
Kystverket - Hovedkontoret		Postboks 1502	6025 ÅLESUND
Longyearbyen lokalstyre		Postboks 350	9171 LONGYEARBYEN
MARLINK AS		Postboks 433	1327 LYSAKER
Meteorologisk institutt		Postboks 43 Blindern	0313 OSLO
Miljødirektoratet		Postboks 5672 Sluppen	7485 TRONDHEIM
Nærings- og fiskeridepartementet		Postboks 8090 Dep	0032 OSLO
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		Postboks 613	9171 LONGYEARBYEN
Svalbard Museum		Pb 521	9171 LONGYEARBYEN
Sysselimesteren på Svalbard		Postboks 633	9171 LONGYEARBYEN
Telenor Svalbard AS		Postboks 488	9171 LONGYEARBYEN
Visit Svalbard AS		Boks 323	9171 LONGYEARBYEN